

Naši iseljenici kao turisti

Ivan Lupis - Vukić

U dvobroju (1—2, 1955.) riječkog mjesečnika »Pomorstvo«, pod naslovom »Perspektive našeg inozemnog turizma« dao nam je pisac, J. Berdnik, dragocjene podatke o kretanju i saučestvovanju stranaca u našem turizmu. U njegovu članku imamo sve podatke po zemljama, provedenim noćima i prilivu deviza od svake skupine stranih turista. Ovakova radnja bila nam je uvelike potrebna da nam posluži kao putokaz i vodič u našoj turističkoj politici. Iz nje doznajemo sa koliko malim postotkom sudjeluje naša zemlja u svjetskom turizmu i pokazuje na velike mogućnosti u budućnosti.

Turizam je jedan od najzahvalnijih prihoda svake turističke zemlje, kao što su n. pr. Francuska, Italija, Švicarska i Austrija, jer te zemlje od turizma redovno mnogo primaju a kroz svoje turiste drugim zemljama malo daju. Prihodi od turizma ovih zemalja penju se u desetke i stotine milijuna dolara svake godine, koji im uvelike dobro dolaze za pokrivanje deficita ili stvaranje viška u spolnoj trgovini. I Engleska je velika turistička zemlja ali s tom razlikom, da ona daje mnogo svojih turista drugim zemljama. Koliko je turizam — uz dobro udešenu reklamu — koristan, pokazuje nam primjer prilikom krunisanja kraljice Elizabete, kad su strani posjetioči, ponajviše iz Amerike, ostavili u Engleskoj oko 150 milijuna dolara.

Nego puštajući postrani strane turiste koje je J. Berdnik pregledno i statistički obradio, okrenimo se jednoj naročitoj vrsti »stranih« turista koji našu zemlju svake godine, i u sve to većem broju posjećuju, a kojima naša štampa, pa i turistička publicistika, gotovo nikakvu pažnju ne posvećuje. Berdnik joj je u svojoj opširnoj radnji posvetio samo pet, i ako značajnih, redaka, doslovno: »Posebnu brigu treba obratiti našim iseljenicima u Americi, koji bi mogli mnogo doprinijeti povećavanju broja turista iz Amerike u našu zemlju.« J. Berdnik uviđa važnost i korist od posjećivanja naših iseljenika, ali nam o njima ne daje nikakvih statističkih podataka: ni koliko ih na godinu dolazi u Jugoslaviju, ni koliko noći u njoj provedu, ni koliko nam deviza ostave. On te podatke ne navodi sigurno za to, jer ih nigdje nije mogao naći. Ja sam, naprotiv, mišljenja, kao stari iseljenik-povratnik i trajni posmatrač iseljeničkog života i kretanja, da su u predratnim godinama naši iseljenički posjetnici unosili u zemlju više dolara nego svi američki i engleski turisti. Bez statističkih podataka o našim jugoslavenskim posjetnicima iz prekomorskih zemalja nemoguće je dabome tvrdnje dokazivati. Ali se, ipak, sa dovoljno sigurnosti može tvrditi i dokazivati, da nama svaki naš iseljenički posjetnik više koristi donosi nego li 5, 10 pa i 15 stranih turista — već prema zemlji iz koje dolaze i broju dana što ih u zemlji proborave. Materijalna

korist i jest jedini razlog postojanju i unapređivanju turizma u svakoj zemlji, pa i našoj.

Posmatramo iz bližega kakve vrsti turista su naši prekomorski posjetnici i koliku nam korist donose.

Oni uglavnom dolaze iz Sjedinjenih Država ali lijepi broj ih dolazi i iz Kanade, Australije, New Zelandi i Južne Afrike, mahom iz zemalja u kojima se dobro zarađuje, i koje svojim turistima ne postavljaju nikakvih ograničenja pri iznašanju novca iz zemlje. Oni su s reda imućni ili imućniji svijet. Kad se naš čovjek u Americi odluči da posjeti »stari kraj« (Old country), on se odluči i da na svoj posjet potroši koju tisuću, pa i više tisuća, dolara. Oženjeni redovno dolaze sa ženom, a ima znatan broj slučajeva da dođu sa čitavom porodicom. U prvom redu dolaze da obidu bližu i dalju rodbinu. Tako muž i tako žena. Djecu dovode da i oni vide rodnu zemlju svojih roditelja i da se upoznaju sa svojim mladim starokrajskim rođacima. Jednom u zemlji, mnogi želi da posjeti i draže prijatelje iz djetinjstva, ili ranije povratnike a znance iz Amerike. Onda najveći broj njih hoće da vidi koliko moguće više krajeva Jugoslavije, što se u njoj izradilo i izgrađuje. Pa putuju ljudi u Zagreb — naši prekomorski posjetnici su 90% sa sela — pa u Beograd, neki i do Skoplja, pa u Sarajevo, Dubrovnik. Split i Rijeku, već i prema tome iz kojeg je kraja posjetnik. A naši su iseljenički krajevi u glavnom Hrvatska, Istra, Dalmacija, Slovenija, Hercegovina, Crna Gora i Vojvodina.

Kada se naši posjetnici povrate u Ameriku ili koju drugu zemlju, saletit će ih rođaci, prijatelji i znanci pitanjima: gdje ste sve bili, što ste sve vidjeli, jeste li vidjeli koга od mojih? Treba za to čim više vidjeti i posjetiti da se ima i čim više pripovijedati.

Naši prekomorski posjetnici ne dolaze da u zemlji ostanu od pet do dvadeset dana. Oni redovno ostaju u zemlji dva mjeseca, a ne mali broj i poslije toga roka.

Naši posjetnici i kupuju dosta toga u zemlji, naročito narodnih nošnja iz svojih krajeva za svoje odrasle kćeri i sinove. Danas su djeca naših iseljenika u svim useljeničkim zemljama upravo zanesena za narodna kola koja igraju u narodnim nošnjama ne samo pred našom onamošnjom, nego i pred američkom publikom, i na međunarodnim priredbama. A nema našega naselja u Americi u kome ne postoji jedan ili više tamburaških zborova, uz cilik kojih se kola većinom u narodnim nošnjama igraju. Na universitetu u Pittsburghu, Pa., postoji klub hrvatsko-američkih studenata — tamburaša, kolaša, pjevača — koji svake godine obide više država, od Atlantika do Pacifika, priređujući koncerte pred američkom publikom.

Povratimo se k našim iseljeničkim posjetnicima. Njihov relativno dugi boravak u zemlji, njihova duga putovanja po zemlji, njihovo kupovanje domaćih proizvoda, znači i veliko trošenje dolara u zemlji, odnosno toliki priliv dolarskih deviza. Koliki je taj priliv? U pomanjkanju svih statističkih podataka to nam je nemoguće znati. J. Berdnik u svom opširnom pregledu svega inostranog turizma u našoj zemlji, navodi, da su američki turisti sudjelovali sa 7% noćenja u Jugoslaviji i sa 16% deviznog priliva. U taj devizni priliv bit će, sigurno, ušle i devize naših posjetnika iz Sjed. država. Uz te podatke J. Berdnik opaža, da su zahtjevi američkih turista daleko veći od zahtjeva turista drugih zemalja... oni nemaju razumjevanja za izvjesne naše teškoće; oni su, istina, pripravnici platiti svaku cijenu, ali traže prvorazrednu uslugu... »Ove godine (1952) je uspostavljena direktna veza s nekim američkim uredima koji su lani slali turiste pojedince u Jugoslaviju. Rad za američkog turistu pojedinca predstavlja veliki, složen i skup posao za naše turističke urede, te u tom poslu ne nalaze svoju ekonomsku računicu. Prošle godine ipak se je priliv turista iz SAD-a povećao, pa je za prvih osam mjeseci na teritoriju NRH ostvareno oko 20.000 noćenja«.

No, buduć da je najveći broj naših posjetnika iz Amerike sa teritorija N. R. Hrvatske, vrlo je vjerojatno da su baš oni dali onaj višak noćenja koji je uračunat Amerikancima, i da će baš oni dati i viškove u 1954. i 1955. kada statistike iz tih godina budu objelodanjene.

Propustio sam spomenuti još jedan izvor dolarskih prihoda od naših posjetnika turista. Mi održavamo redovnu prugu sa Sjed. državama i s parobrodima koji, uz robu, prevoze također od 10 do 60 putnika. Sve kabine svih tih parobroda pune su putnika u oba pravca, većim, možda najvećim, dijelom naših posjetnika, pri dolasku i povratku. Put se amo i onamo plaća u dolarima. Trebalo bi izračunati kolik je devizni priliv od njih i na tom polju.

Što da se radi? Trebalo bi da ljudi koji se u stvar razumiju prouče sve mogućnosti koje postoje za čim veći priliv naših posjetnika-turista, pa udesiti shodnu propagandu i shodne usluge.

Od svih turista koji našu zemlju posjećuju, mi najveću korist imamo od naših posjetnika iz Amerike i drugih prekomorskih zemalja. Sigurno ni jedan od njih ne ostavi u zemlji manje od 1.000 dolara, a mnogi i mnogo više. To isto se ne može reći za turiste iz bilo koje druge zemlje. Naši posjetnici, dakle, zaslužuju i posebnu pažnju, i posebnu turističku politiku, isključivo za njih udešenu.

Karneval u Dubrovniku — ulje slikara Eda Murtić